

Kitap Tanıtımı:

**M. Akif Erdoğan – Ömer Bıyık, Defter-i Evkâf-ı
Livâ-i Saruhan (Metin ve İnceleme), Tapu ve
Kadastro Genel Müdürlüğü Arşiv Dairesi
Yayımları, Ankara 2014, 520 sayfa.**

*Muhammed Ceyhan**

Defter-i Evkâf-ı Livâ-i Saruhan (Metin ve İnceleme) başlıklı çalışma M. Akif Erdoğan – Ömer Bıyık tarafından Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü bünyesinde ve bir proje kapsamında hazırlanarak yayınlanmıştır. Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Arşiv Dairesi Yayınları arasından daha önceleri de birçok çalışma yayınlanmıştır. Özellikle tıpkıbasım ve transkripsiyon çalışmaları şeklindeki yayınlar, kurumun bünyesindeki arşiv kaynaklarının ilim âlemine tanıtılması açısından önem arz etmektedir. Yine bu eser de kurum bünyesinde yer almakta ancak, vakıflarla ilgili olması hasebiyle kurumun diğer yayınları içinde ilk olma özelliği taşımaktadır.

Yazarların ifadesi ile 1575-1577 tarihleri arasında tutulmuş olan bu defter muhteviyat itibarıyla oldukça zengindir ve fazlaca bilinmemektedir. Söz konusu defterin neşri olan *Defter-i Evkâf-ı Livâ-i Saruhan (Metin ve İnceleme)* ana hatları ile üç kısımda değerlendirilebilir:

Birinci kısımda; okuyucunun söz konusu defteri anlamasına yardımcı olacak “hazırlık safhası” şeklinde telakki edebileceğimiz bilgiler mevcuttur. Bu bağlamda hazırlık safhasını, proje yöneticisi ve sorumlusunun sunuş ve önsözünü müteakip, Hazırlayanların Önsözü, İmla ve Yazım İle İlgili Kısa Açıklamalar, Giriş, Saruhan Sancağı Tahrirleri ve Defter-i Evkâf-ı Livâ-i Saruhan, Saruhan İlinin Tarihçesi ve Vakıflar, Bibliyografya, Lügatçe, Abstract, Fotoğraflar başlıkları oluşturmaktadır (s. 5-48). Bu kısmı iyi bir şekilde okumadan çalışmayı değerlendirmek eksiklik olacaktır. Zira, defterin Saruhan tarihindeki yeri ve diğer kaynaklar içindeki önemi bu kısımda izah edilmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere, çalışma salt bir şekilde Defter-i Evkâf-ı Livâ-i Saruhan adlı defterin değerlendirilmesinden oluşmamakta aynı zamanda bölgenin diğer kaynakları hakkında verilen bilgi sayesinde söz konusu defterin ehemmiyeti vurgulanmış olmaktadır. Çalışmaya esas teşkil eden defterin

* Arş. Gör., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Tarih Bölümü;
e-mail: muhammedceyhan83@gmail.com

muhteviyatı hakkında verilen bilgiler de ayrıca önemlidir. Mesela, yazarlar burada defter içerisindeki vakfiyelere işaret etmişlerdir ki, esasen başlı başına defterin bu özelliği Saruhan Sancağı vakıflarını çalışacaklar için büyük önem arz etmektedir. Osmanlı vakıfları söz konusu olduğunda vakıfların en temel kayıtları olan ve yönetmeliği mesabesindeki vakfiyelere ulaşmak, vakıf çalışmalarının temelini oluşturmaktadır. Vakfiyeler araştırılmak istendiğinde ilk akla gelen Vakıflar Genel Müdürlüğü bünyesindeki Vakıf Araştırma Merkezi'nde bulunan vakfiye defterleridir. Oysa bugün mazbut ve mülhak hükmünde olan birçok büyük vakfın bile vakfiyesini bu defterlerde bulmak bazen mümkün olmamaktadır. Vakfiyelere ulaşılacak diğer kaynaklar olarak bildiğimiz şer'iyye sicillerinin yanı sıra Kuyud-ı Kadime Arşivi'ndeki evkaf defterleri'nden de istifade edilebileceğini burada görmekteyiz. İlgili kısımdaki diğer husus ise, bir taraftan Lügatçe ile vakıf literatürüne aşina olmayanlar için defterin anlaşılabilirliği sağlanmış diğer taraftan da haritalar ve fotoğraflarla günümüzde devam eden bölge vakıflarına ait taşınmazlar görsel olarak tanıtılmıştır.

İkinci kısımda; *Defter-i Evkâf-ı Livâ-i Saruhan*'ın transkripsiyonu verilmiştir (s. 49-318). Orijinaline mutabık kalınarak ve büyük bir titizlikle yapılan transkripsiyon metni, çalışmanın büyük bir kısmını teşkil etmektedir. Transkripsiyonu müteakiben defterde mevcut olan bilgiler çeşitli kategoriler çerçevesinde indeks olarak verilmiştir. Vakıflar İndeksi, Yer İsimleri İndeksi, Şahıs ve Cemaat İsimleri İndeksi, Deyim ve Terimler İndeksi, Yapılar İndeksi başlıkları altında oluşturulan indeks çalışmaları, söz konusu defterden istifade edecekler için adeta bir kılavuz niteliğindedir. Zira, indeks çalışmaları araştırmacının Saruhan vakıfları ile ilgili olarak ve muhtelif konularda ulaşmak istediği bilgiye doğrudan ulaşma imkanı sağlamaktadır. Bu bağlamda, defterin muhteviyatına binaen çeşitli konularda ve çeşitli disiplinler tarafından indeksler yoluyla defterden istifade etmek daha kolay olacaktır. Mesela, yapılarla ilgilenen bir sanat tarihçisi, Yapılar İndeksi'nden istifade ederek kendisi ile ilgili bilgiye daha kolay ulaşacaktır. Yine onomastik çalışan bir araştırmacı Şahıs ve Cemaat İsimleri İndeksi'nden ve Yer İsimleri İndeksi'nden, vakıf ve muhasebe literatürüne ilişkin çalışanlar Deyim ve Terimler İndeksi'nden kolaylıkla bilgiye ulaşacaktır. Tabii defterin muhteviyatının genel olarak vakıf merkezli olması hasebiyle söz konusu bölge vakıflarını çalışanlar için gerek tarihi bağlamda ve gerekse de günümüz çerçevesinde defterin Vakıflar İndeksi kısmı daha mühim bir yer tutmaktadır.

Üçüncü kısımda ise; defterin dijital görüntüsü yer almaktadır ki, bu sayede yazarların da belirttiği gibi transkripsiyon ile defterin orijinalinin karşılaştırılmasına imkân tanınmaktadır (s. 361-520). Baskıdaki görüntü kalitesinin yüksekliği ve kitabın boyutunun büyüklüğü (33 x 24 cm), defteri adeta orijinalinden okurcasına kolaylık sağlamaktadır. Keza, hazırlanan çalışmanın iç kapağının, dönemin defterlerine benzer şekilde ve çalışılan defterin de aslına sadık kalınarak ebru sanatı ile bezenmiş olması mistik bir ruh

katmıştır. Defterin hemen sonunda yer alan CD’de kitabın tamamının PDF formatında dijitali mevcuttur. Bu sayede, defterin orijinaline sadık kalma ve tıpkıbasımının kolay okunabilirliğini sağlama kaygısından kaynaklı olarak oldukça ebatlı ve ağır olan kitabın, CD ortamında taşınabilirliği ve istifade edilebilirliği sağlanmıştır.

Netice itibariyle bir metin ve onun incelemesi şeklindeki çalışmada; bir taraftan transkripsiyon ve orijinal metnin yer alması diğer taraftan da yazarların ekledikleri bilgiler ve defter üzerindeki değerlendirmeleri sayesinde araştırmacıların kolayca ve doğru bir şekilde defterden istifade etmelerine olanak sağlanmıştır. Böylece fazlaca bilinmeyen eser bilim âleminin istifadesini sunulmuştur.